



Ensi- ja turvakotien liiton lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjuminen ja palveluiden saatavuus

Ensi- ja turvakotien liitto ry (ETKL) kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa kohteliaimmin seuraavaa:

Istanbulin sopimus edellyttää, että uhreille on tarjolla lyhyt- ja pitkäaikaisia erityistukipalveluja, jotka jakautuvat alueelliselta kannalta asianmukaisesti (22 artikla). Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä sitä, että lyhytaikaiseksi ympärivuorokautiseksi kriisiavuksi tarkoitettujen turvakotien lisäksi Suomessa turvataan riittävät resurssit väkivallan uhreille, lapsille ja tekijöille suunnattuihin neuvonta- ja tukipalveluihin, joista apua saa nopeasti, mutta myös riittävän pitkään. Turvakotien antama kriisiapu ei yksin riitä väkivallasta toipumiseen ja siitä selviytymiseen.

Budjettimomentin (33.90.50) sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen esitetään vähennystä 37 M€:sta 21 M€:aan eli 43 prosenttia. Tämä poikkeaa oleellisesti muiden euromäärältäänkin suurempien toimintaluokkien 0-18 prosentin vähennyksistä. *Esitämme määrärahojen lisäämistä budjettimomentille (33.90.50) tai kohdentamista ja varmistamista sen sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen.*

Tiivistetysti perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi ja palveluiden saatavuuden takaamiseksi olisi huolehdittava seuraavista asioista, joita avaamme lausunnossa tarkemmin:

- 1. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisevään työhön tarvitaan panostusta, ei vain lyhytaikaiseen kriisivaiheen turvakotityöhön. Avopalveluna saatavia neuvonta- ja tukipalveluja on saatava nopeasti, mutta myös riittävän pitkään.**
- 2. Osana ennaltaehkäisevää työtä on tunnistettava naisiin kohdistuva väkivalta ongelmana, joka halutaan ratkaista. Tekoja voidaan ehkäistä vaikuttamalla asenteisiin.**
- 3. Erityisen haavoittuvat ryhmät (mm. lapset, nuoret, vammaiset, ikäihmiset, maahanmuuttajat, seksuaalivähemmistöt) ja korkean väkivallan riskin tilanteet (esim. vaino, perhesurmariski, pitkittynyt lähisuhdeväkivalta, kunniaväkivalta, seksuaaliväkivalta lähisuhteissa) vaativat selkeämpää panostusta ja eriytyneitä auttamisen tapoja ja niiden kehittämistä.**
- 4. Järjestöjen avopalveluna tekemän perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyön turvaaminen ja siihen panostaminen tulee nähdä investointina, joka on tehtävä nyt.**
- 5. On selkeytettävä työnjakoa hyvinvointialueiden ja järjestöjen kesken. Hyvinvointialueille kuuluu väkivallan puheeksi ottaminen ja tunnistaminen, mutta suuri osa varsinaisesta lähisuhdeväkivaltatyöstä tehdään järjestöissä. Niiden tekemä työn ja avun välittäminen sekä palveluketjun sujuvuus on turvattava.**

Suomea velvoittaa vuonna 2015 ratifioitu Euroopan Neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Valtion on osoitettava, että tämän nk. Istanbulin sopimuksen kattama väkivalta otetaan Suomessa vakavasti ohjaamalla tarvittavat resurssit sopimuksen edellyttämään väkivallan vastaiseen työhön. Sopimus myös velvoittaa valtiota järjestämään ennaltaehkäisyä, suojelun, syytetoimet ja yhteensovittavat työtavat, edistämällä mm.

- Ennaltaehkäisevää työtä tiedotuskampanjoin, asennetyöllä, ammattilaisten koulutuksella, naisille suunnatuin ohjelmin sekä väkivallan tekijöille suunnatuilla ohjelmilla, kannustaa miehiä ja poikia osallistumaan aktiivisesti väkivallan ehkäisemiseen.
- Uhrien ja todistajien suojelua; turvakotityötä sekä erityisesti naisille suunnattuja väkivaltaan erikoistuneita tukipalveluja, lähestymiskiellot ja suojelumääräykset, väkivaltaa todistaneelle lapselle tulee tarjota psykososiaalista neuvontaa.
- Syytetoimissa lainvalvontaan ja oikeudenkäynteihin liittyy useita vaatimuksia uhrin oikeuden toteutumiseksi.
- Yhteensovitetuissa toimintaperiaatteissa edellytetään tukemaan eri toimijoita yhteistyöhön monin tavoin sekä mm. takaamaan järjestöjen toimintaedellytykset kumppaneina.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa Suomen valtiota monin tavoin ja perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyen erityisesti:

- § 16 Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
- § 19 Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
- § 34 Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
- § 36 Lasta on suojeltava kaikelta hyväksikäytöltä.
- § 37 Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vapauden riistoa saa käyttää vasta viimeisenä keinona ja tällöin lasta on kohdeltava inhimillisesti ja hänen ikänsä huomioiden.
- § 39 Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.

Tässä lausunnossa haluamme kiinnittää huomiota näihin ihmisoikeussopimuksiin sekä Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan (2021–2025 ja valmisteilla oleva vuosille 2026–2033), Väkivallaton lapsuus toimenpideohjelmaan (2021–2025 ja valmisteilla oleva vuosille 2026–2033), väkivallasta tehtyihin tutkimuksiin sekä vuodesta 1979 tehtyyn perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöhön ja sen kehittämiseen Ensi- ja turvakotien liitossa sekä sen 23 jäsenyhdistyksessä ympäri Suomen. Jäsenyhdistyksissämme autettiin avopalveluna 8 456 perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan apua hakevaa ja samaan aikaan yhdistystemme turvakodeissa 4267 väkivaltaa tai sen uhkaa kokenutta (vuonna 2024).

Lisäksi pyydämme kiinnittämään huomiota Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEAn avustusten kriisiauttamiseen varatun määrärahan pienentämiseen, mikä voi vaarantaa väkivaltatyön avopalvelut järjestöjen työnä.

Väkivaltatyön palvelut voi jakaa karkeasti kahteen: laitos- ja avopalveluihin, joista laitospalvelua edustavat turvakodit ja avopalveluita päiväsaikaan tarjottava ammatillinen psykososiaalinen tuki. Turvakodit auttavat väkivallan katkaisussa juuri kriisin hetkellä, mutta vain kriisissä ja väkivallan uhria. Avopalvelut auttavat väkivallan kaikkia osapuolia ja eri kohdissa väkivallan syklä. Osa väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneista ja väkivaltaa käyttäneistä hakeutuvat avun piiriin jo ennen väkivallan tekoa ja osa väkivaltaisen tapahtuman jälkeen. Väkivallan katkaisemisen ja ennaltaehkäisemisen näkökulmasta nämä ovat yhtä lailla merkittäviä kohtia kuin apu juuri kriisitilanteessa.

Ensi- ja turvakotien liitolla on 23 jäsenyhdistystä ympäri Suomen, jossa väkivaltaa katkaistaan ammatillisesti avopalveluna. Muita väkivaltatyötä avopalveluna apua tarjoavia järjestötoimijoita ovat mm. Rikosuhripäivystys, Tukinainen, Setlementti Tampere ja Kuopio, Tyttöjen ja Poikien talot, Monikanaiset ja Naistenlinja. Näiden järjestöjen toiminta ei ole päällekkäistä hyvinvointialueiden tai kuntien työn kanssa vaan yhteistyöhön perustuvaa, jossa kaikilla toimijoilla on omat tehtävänsä väkivallan katkaisemisessa. Avopalvelut myös tavoittavat turvakoteja laajemmin väkivaltatilanteisiin

apua tarvitsevia. Ensi- ja turvakotien liiton (ETKL) jäsenyhdistysten ja keskusjärjestön väkivaltatyön avopalvelut tavoittavat moninkertaisen määrän apua tarvitsevia verrattuna ETKL:n jäsenyhdistysten ylläpitämien turvakotien asiakasmääriin.

Kuntien ja hyvinvointialueiden lapsia, nuoria ja aikuisia kohtaavien ammattilaisten tehtävänä on väkivallan puheeksi ottaminen, tunnistaminen ja väkivallasta selviämiseen apua tarvitsevien ohjaaminen väkivaltatyön erityisosaamisen äärelle. Sosiaaliviranomaisilla on prosessin johtamisen tehtävä, mutta he harvoin osaavat tai voivat tehdä varsinaista väkivallankatkaisutyötä. Suomen sosiaalipalvelujärjestelmässä järjestöt ovat erikoistuneet väkivaltatyöhön, ja niiltä saa apua tähän erityisosaamista vaativaan tilanteeseen. Järjestelmä on järjestöjen näkökulmasta ollut erityisen isossa muutoksessa, kun sekä rakenteita, rahoitusta ja työn sisältöjä on muutettu. Huolimatta muutoksista ja tietämättä tulevista työn rakenteista, avopalveluihin panostaminen on järkevää ja se tulee nähdä edullisena investointina väkivallan katkaisussa. Järjestöjen edut keskeisinä toimijoina väkivaltatyössä ovat monet. Ilmiöön keskittyvä osaaminen, kehittäminen ja laadun varmistus sekä kansalaisjärjestön mahdollisuudet muuttaa toimintaa tarpeiden ja tutkimusten mukaisesti, mahdollistavat apua tarvitseville avun, joka lisää turvallisuutta ja parhaimmillaan katkaisee väkivallan. Pystymme hyödyntämään kansalaisjärjestönä myös nimettömiä etäpalveluita sekä vapaaehtoisia lisätukena sekä järjestämään kokemustoimijoiden ja vertaistoimijoiden tukea väkivallasta toipumisessa ja väkivallan käytön katkaisussa.

Valtion budjetissa olevan turvakotien rahoituksen vahvistaminen on merkittävää ja tärkeä toimi, josta kiitämme. Turvakotipalvelut ovat kuitenkin tarkoitettuja akuuttiin kriisitilanteeseen eli väkivaltatilanteeseen tai sen uhkaan. Turvakodissa vietetty keskimääräinen asumisaika on 18 vuorokautta. Väkivalta on tyypillisesti kestänyt vuosia ja siitä irrottautuminen on prosessi, joka myös kestää pidemmän aikaa kuin vain kriisivaiheen. Kriisin jälkeiseen aikaan tai sitä ennen, tarvitaan väkivaltatyön avopalvelua väkivallasta irrottautumisen avuksi. Avopalveluiden rahoitus tulee lähinnä STEA:n kautta, mutta sitä ei ole turvattu eikä aukikirjoitettu budjettiin.

Hallitusohjelmassa on kirjauksia digitaalisten palveluiden kehittämiseksi, mutta niitä ei ole ulotettu perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyöhön, vaikka potentiaalia ja tarvetta olisi. Ensi- ja turvakotien liitto on kehittänyt digitaalisia palveluita lähisuhdeväkivallan kokijoille, tekijöille, lapsille ja nuorille sekä huolestuneille läheisille jo vuodesta 2001. Matalan kynnyksen, nimettömät Apua väkivaltaan ja Lasten ja nuorten OnksOK –chattimme tarjoavat saavutettavaa apua ja tukea ja tavoittaen myös ne, jotka eivät muuten hakeutuisi avun piiriin. Chatpalvelut mahdollistavat nopean ja nimettömän avunsaannin sekä madaltavat kynnystä hakeutua myös muihin palveluihin. Etäapaamisten kehittämiselle on tarve, jolloin ruuhkia voidaan purkaa siellä, jossa asiakastilanne on kohtuullisempi.

Hallituksen tasa-arvo- ohjelmassa on tärkeitä toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Ensi- ja turvakotien liitto (jatkossa ETKL) peräänkuuluttaa ponnekkaampia ja kunnianhimoisempia toimia sekä konkreettisia tavoitteita tasa-arvon edistämiseksi.

Yleisesti on todettava, ettei kansalaisjärjestöjen toiminta ja palvelut näy tasa-arvo-ohjelmassa riittävästi. ETKL pitää tärkeänä kansalaisjärjestöjen toiminnan huomioimisen ja niiden rahoituksen turvaamisen osana tasa-arvo-ohjelmaa. Kansalaisjärjestöihin kohdistuvien leikkausten kohdalta tulee toteuttaa yhdenvertaisuuden, sukupuolivaikutusten ja lapsivaikutusten arviointi.

Myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät tulee huomioida tasa-arvo-ohjelmassa kattavammin. Sukupuolten tasa-arvon edistämisessä tulee huomioida seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja globaali anti-gender-liikehdintä naisten ja vähemmistöjen oikeuksien heikentämiseksi ja tasa-arvo-työn jarruttamiseksi.

Kiinnitämme huomiomme nyt seuraaviin perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumisen ja palveluiden saatavuuden kannalta merkittäviin kohteisiin: 1) naisiin uhreina, 2) väkivallan tekijöiden auttamiseen,

3) lapsiin, 4) nuoriin, 5) työhön hyvinvointialueella, 6) turvakotityöhön sekä 7) rakenteelliseen tukeen järjestöjen tekemälle lähi- ja perheväkivaltatyölle.

1. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille neuvonta- ja tukipalvelut, eli ns. väkivaltatyön avopalvelut

Uhrien palveluiden kehittämistarpeet tiivistetysti:

- Pitempiaikaisen tuen puute
- Ennaltaehkäisyyn panostaminen, auttaminen ennen kriisiä voi ehkäistä väkivaltatilanteen
- Turvakotijakson jälkeen uhrit tarvitsevat tukea väkivallattoman arjen ylläpitämiseksi
- Pitkittyneiden ja vakavien väkivallantilanteiden uhrien auttaminen
- Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat väkivallan uhrit
- Digitaalisen väkivallan vastainen työ

Lähisuhdeväkivallan uhrien palveluissa korostuu tarve pitkäjänteiselle ja kokonaisvaltaiselle tuelle. Istanbulin sopimuksen mukaisesti Suomessa tulisi naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille olla tarjolla väkivaltaan erikoistuneita tukipalveluita, turvakotipalveluiden lisäksi. Moni uhri jää ilman riittävää apua myös turvakotijakson jälkeen, vaikka väkivallattoman arjen ylläpitäminen vaatii usein pitkäaikaista tukea. STEA-avustuksilla on mahdollista auttaa uhreja noin viiden kerran tapaamisilla, mutta pitkäaikaisempi, tutkittuun menetelmään perustuva ohjelmallinen apu puuttuu. Tällaista tarvitaan väkivallan katkaisemiseksi ja siihen tarvitaan panostus esimerkiksi STEA:n kautta.

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on keskeistä – varhainen puuttuminen ja auttaminen ennen kriisiä voivat ehkäistä väkivallan eskaloitumisen. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ohjaus ovat edelleen puutteellisia, ja näiden parantamiseksi tarvitaan resursseja.

Erityisesti pitkittyneissä ja vakavissa väkivaltatilanteissa tarvitaan kohdennettuja tukimuotoja, jotka huomioivat uhrin yksilöllisen tilanteen. Näissä tilanteissa väkivallan vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia ja vakavia, mikä korostaa yksilöllisen ja pitkäkestoisen tuen merkitystä. Näihin tilanteisiin tulee edelleen kehittää auttamisen tapoja ja varmistaa jo kehitettyjen tapojen saatavuus apua tarvitseville.

Palveluiden kehittämisessä on tärkeää tunnistaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lähisuhdeväkivallan uhrit, kuten esim. nuoret, vammaiset, maahanmuuttajat, päihteitä käyttävät ja ikääntyneet, joiden avunsaanti voi olla erityisen haastavaa. Ikäihmisten kohdalla korostuu heidän erityistarpeidensa huomiointi ja palveluiden saavutettavuus ja se, että he ovat usein toisten avusta riippuvaisia. Järjestöjen väkivaltatyön palveluissa ikäihmisille tarjotaan yksilöllistä tukea ja ohjausta sekä mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan.

Lisäksi digitaalisen väkivallan yleistyessä on välttämätöntä vahvistaa osaamista ja resursseja sen tunnistamiseen ja torjumiseen. Kokonaisvaltainen lähestymistapa ja eheä auttamispolku, jossa yhdistyvät kriisiapu, pitkäaikainen tuki ja ennaltaehkäisy, on keskeinen väkivallan kierteen katkaisemiseksi ja uhrien hyvinvoinnin edistämiseksi.

Väkivaltatyön avopalvelut tarjoavat ETKL:n jäsenjärjestöjen työnä korkean ammattitaitoista matalan kynnyksen neuvontaa ja tukea kaikille väkivallan osapuolille – erityisesti naisille ja perheväkivallan uhreille. Palveluihin kuuluu yksilö-, pari- ja perhetapaamisia, chat-palveluita sekä etsivää ja jalkautuvaa työtä. Palveluissa korostuu sukupuolisensitiivinen ja traumainformoitu työote, yhdenvertaisuus sekä monikulttuurinen arvostaminen ja laatuksiteerien mukaisesti toimiminen. Asiakkaan turvallisuus ja väkivallan loppuminen ovat ensisijaisia tavoitteita. Vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus ovat tärkeä osa palveluita. Tälle työlle ja sen koordinaatiolle tarvitaan tukea.

2. Väkivallan tekijöiden auttaminen osana perhe- ja lähisuhdeväkivallan katkaisua

Lähisuhdeväkivallan tekijöille suunnattu väkivallan katkaisutyöskentely on erittäin olennainen osa perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumista. Tukemalla lähisuhdeväkivallan tekijöitä kohti väkivallattomuutta voidaan katkaista väkivallan ylisukupolvista siirtymää sekä estää väkivallan pahenemista ja uusiutumista. Erityisen tärkeää perhe- ja lähisuhdeväkivallan tekijöille tarjottavaan tukeen panostaminen on nyt, kun väkivaltaa oikeuttavat asenteet koventuvat.

Vastuu väkivaltaisesta käyttäytymisestä on aina väkivaltaa käyttävällä, mikä tulee huomioida myös palvelurakenteiden kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Jos perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumisessa keskitytään ainoastaan väkivaltaa kokevien auttamiseen, siirrämme heille myös vastuun väkivallan lopettamisesta ja käsittelystä. Vastuu on oltava väkivaltaa käyttävillä ja lopulta perhe- ja lähisuhdeväkivalta voi loppua vasta, kun väkivaltainen käyttäytyminen loppuu.

Sitoutuessaan Istanbulin sopimukseen Suomi on sitoutunut myös toteuttamaan tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet ottaakseen käyttöön tai tukeakseen ohjelmia, joiden tarkoituksena on opettaa perheväkivallan tekijöille väkivallatonta käyttäytymistä henkilösuhteissa, jotta väkivallan uusiutuminen saataisiin estetyksi ja väkivaltaisista käyttäytymismalleista muutetuksi. Suomessa perhe- ja lähisuhdeväkivallan katkaisutyön ja ohjelmien kehittäminen on pitkälti järjestöjen tekemää asiantuntijatyötä ja järjestökentällä on vahvaa erityisosaamista väkivallan katkaisutyöstä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa käyttävien henkilöiden kanssa.

Ensi- ja turvakotien liitossa on kiinnitetty huomiota väkivallan tekijöiden auttamiseen aina ensimmäisen turvakotien perustamisesta asti ja kehittäminen on ollut aktiivista jo 90-luvulta saakka. Suomi on saanut Istanbulin sopimuksen toteutumista valvovalta asiantuntijaryhmältä Greviolta huomautuksia perhe- ja lähisuhdeväkivallan tekijöiden auttamiseen liittyen ja kehottanut kiinnittämään erityistä huomiota valtakunnallisesti yhteneväisten väkivallan katkaisuohjelmien kehittämiseen ja tarjoamiseen. Ensi- ja turvakotien liitossa on kehitetty Oikeusministeriön hankerahoituksella Turvallisille raiteille -lähisuhdeväkivallan katkaisuojelma vastaamaan tähän tarpeeseen. Ensi- ja turvakotien liitto on kouluttanut ohjelmaan yli 130 ammattilaista sosiaali-, terveys- ja rikosseuraamusala ympäri Suomea. Ohjelma on sitoutunut Istanbulin sopimukseen ja Oikeusministeriön väkivallan ehkäisy- ja katkaisuojelmille tarkoitettuihin laatukriteereihin. Ensi- ja turvakotien liiton keskusjärjestön väkivaltatyön asiantuntijat vastaavat Turvallisille raiteille -lähisuhdeväkivallan katkaisuohjelman kouluttamisen sekä kouluttautuneille tarjottavan tuen ja syventävän koulutuksen järjestämisestä. Tällä vahvistetaan ohjelman mukaisen työn valtakunnallista tasalaatuisuutta.

Lähisuhdeväkivaltaa käyttävien avun hakemista estää tai hidastaa usein häpeän ja seuraamusten pelon lisäksi se, että väkivallan tunnistamista omassa käyttäytymisessä ei tapahdu. Avun hakeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukee muutosprosessia ja muutoksen pysyvyyttä. Jotta avun hakeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa voi toteutua, on perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa käyttäville oltava saatavilla tietoa väkivallasta ja tuesta sekä kattavasti sukupuolisensitiivisiä matalan kynnyksen palveluita. Väkivaltaa käyttävän on saatava tukea oman väkivaltaisen käyttäytymisen tarkasteluun, muutosprosessiin ja väkivallattomuuteen riittävän pitkäkestoisesti ja työskentelyn tulee sisältää seurantatapaamisia/-yhteydenottoja, joilla kartoitetaan tilannetta ja tarvetta jatkotyöskentelylle. Lisäksi palveluohjausta väkivaltaan erikoistuneisiin psykososiaalisen tuen palveluihin tulee tehostaa kaikissa sosiaali- ja terveysalan palveluissa sekä poliisissa. Lähisuhdeväkivaltarikoksiin tuomitut tulisi myös velvoittaa väkivallan katkaisutyöhön.

Lähisuhdeväkivallan käyttö ei ole selitettävissä pelkästään yksilön psykologian kautta, vaan se on vahvasti rakenteellinen ja poliittinen ongelma, jonka ratkaisemiseen panostaminen on aktiivinen valinta. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa käyttävien auttamisen merkityksellisyyttä ei voi ohittaa, vaan tulee nähdä, millaisia vaikutuksia tähän työhön panostamisella on pitkällä aikavälillä. Jotta naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa voidaan vähentää, tulee tekijöiden kanssa työskentely ja

tekijöille suunnatut väkivallan katkaisuohteimat nostaa myös omiksi toimenpiteikseen tasa-arvo-ohjelmassa.

3. Lasten auttamisen tilanne väkivaltatyössä

- Ohjelmallisen työn tarve
- Lasten oikeus elää turvassa – systemaattinen toimiminen sen eteen tarkoittaa väkivallan tunnistamista ja suoraa apua.

Viranomaisten tietoon tulleista lähisuhdeväkivallan uhreista noin joka viides on vanhemman pahoinpitelemä alaikäinen lapsi. Kaikki lapsiin kohdistunut väkivalta ei tule viranomaisten tietoon, vaan todellinen määrä on todennäköisesti paljon suurempi.

Lapseen kohdistuvan lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja lapsen ohjaamisessa tukipalveluun on merkittäviä puutteita. Haasteita on palvelupolkujen katkonaisuudessa, ammattilaisten taidoissa ottaa väkivalta puheeksi ja tehdä systemaattista riskiarviointia. Puutteita on myös lapsille ja koko perheelle tarjottavien tukipalveluiden saatavuudessa. Barnahus-malli ja Väkivallaton lapsuus –toimenpideohjelma ovat osaltaan vastanneet puutteisiin kehittämällä lapsen edun mukaista viranomaistoimintaa lähisuhdeväkivallassa. Resursoinnin turvaaminen näihin toimenpiteisiin on edelleen tärkeää, jotta apua saisivat myös ne väkivaltaa kokevat tai sille altistuvat lapset, jotka nyt eivät tule viranomaisten tietoon.

Järjestöillä on Suomessa keskeinen rooli lapsille suunnatussa väkivaltatyössä, lähisuhdeväkivallan ennalta ehkäisyssä, uhrien tukemisessa ja palveluiden kehittämisessä. Järjestöjen väkivaltatyön avopalvelutoiminta on turvattava, sillä ne tarjoavat matalan kynnyksen apua, jota moni lapsi ei muuten saisi.

On panostettava varhain koko perheelle tarjottaviin psykososiaalisiin palveluihin, jotka ehkäisevät tilanteiden kriisiytymistä ja korjaavan tuen tarvetta. Vanhemman lapseen kohdistama ns. lievä väkivalta on usein kuritusta, joka tyypillisesti jää viranomaistietojen ulkopuolelle. Tuoreen selvityksen mukaan 41 prosenttia suomalaisista on joskus käyttänyt kuritusväkivaltaa kasvatuksessa (Lastensuojelun keskusliitto 2025). Kuritusväkivalta on monin tavoin haitallista lapsen kehitykselle ja sillä voi olla pitkäkestoisia kielteisiä seurauksia lapsen hyvinvoinnille. Kurittamisen lopettamiseksi vanhemmat tarvitsevat tukea uusien turvallisten toimintamallien ja kasvatustekinojen omaksumisessa. Ensi- ja turvakotien liitto on usean vuoden ajan systemaattisesti edistänyt Lapsen kaltoinkohtelun katkaiseminen -ohjelman (LKK/CPC-CBT) juurtumista väkivaltatyön avopalveluihin. Se on tällä hetkellä Suomessa ainoa näyttöön perustuva ohjelma, johon osallistuu koko perhe silloin, kun vanhempi on käyttänyt tai on riskissä käyttää väkivaltaa lastansa kohtaan.

Lapsille on turvattava avun saaminen nopeasti ja joustavasti väkivaltakokemuksiinsa myös silloin, kun toinen vanhempi ei sitä hyväksy esimerkiksi vaativissa erotilanteissa. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset tarjoavat lapsille yksilöllistä ja ryhmämuotoista tukea väkivallan käsittelyyn. Työskentelyn perustana on lapsen edun arviointi ja kriisi- sekä elämäntilanteen vakauttaminen. Vanhemmuustyöskentely auttaa vanhempaa tunnistamaan väkivallan vaikutukset lapseen ja suojaamaan lasta.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja miesten hyvinvoinnin lisäämiseksi tulee huomioida poikien kokema perheväkivalta ja ylisukupolviset vaikutukset erityisenä ryhmänä. Poikien kotona ja lähisuhteissa kokemaa väkivaltaa tulee ehkäistä ja tunnistaa, se ehkäisee syrjäytymistä ja väkivallan käyttöä.

Väkivallaton lapsuus toimenpideohjelmalle (2026-2033) ei ole osoitettu rahoitusta, joka on ongelma. Ilman rahoitusta toivotut tulokset jäänevät pieniksi.

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman (2025-2032) ja GREVION suosittelemat panostukset ennaltaehkäisyyn eivät myöskään näy valtion budjetissa.

4. Nuorten auttamisen tilanne väkivaltatyössä

Nuoriin kohdistuva lähisuhdeväkivalta perheissä ja seurustelusuhteissa on yleisimpiä nuoriin kohdistuvan väkivallan muotoja mm. verkossa tapahtuvan seksuaaliväkivallan ja kouluväkivallan rinnalla. Nuorten kokemus ja käyttämä lähisuhdeväkivalta ei ole saanut riittävää huomioita yhteiskunnallisessa keskustelussa ja siihen puuttuminen tulee olla keskeinen keino nuorten kokemaan ja käyttämän väkivallan katkaisuksi. Merkittävä osa väkivaltaa muihin kohdistamista nuorista on kokenut varhaisissa ihmissuhteissaan väkivaltaa.

Seurusteluväkivalta on yleinen ja vakava ilmiö nuorten ensimmäisissä parisuhteissa. Jopa 45 % seurustelusuhteissa olleista tytöistä on kokenut seurusteluväkivaltaa. Seurusteluväkivalta on valtaosin piilossa aikuisilta ja viranomaisilta. Seurusteluväkivallan tunnistaminen osaksi lapsiin kohdistuvaa, lasten välistä väkivaltaa ja parisuhdeväkivaltaa on tärkeää ja seurusteluväkivallan katkaisuksi seurusteluväkivaltaan tulee resursoida toimia ehkäisystä katkaisuun. Kansalaisjärjestöillä on lähisuhdeväkivaltatyön avopalveluissa osaamista puuttua seurusteluväkivaltaan ja kansalaisjärjestöjen rahoituksen turvaaminen on keskeistä seurusteluväkivaltaan puuttumiseksi.

Nuorten lähisuhdeväkivallan kokemukset edellyttävät toimia ja niitä tulee ehkäistä. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy ja nuorten asenteisiin vaikuttaminen vahvistaa nuorten hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. Väkivaltaa vähättelevät ja naisvihamieliset asenteet ovat nousussa globaalistikin ja tasa-arvon takapakin estäminen vaatii resursointia ja toimenpiteitä nuoriin kohdennettuun väkivalta ja tasa-arvotyöhön. Sukupuolittuneen väkivallan ja sukupuolistuneiden asenteiden käsittelyä koulutuksissa ja opetussuunnitelmissa tulee vahvistaa.

ETKL:n näkökulmasta on tärkeää edistää tasa-arvoa ja miesten osallisuutta purkamalla haitallisia sukupuolirooleja. Rahoitus seksuaalikasvatukseen ja nuorille suunnattuun sukupuolisensitiiviseen tiedotustyöhön tulee turvata.

Tarvitaan jatkuvaa ja pysyvää rahoitusta nuorten parissa ehkäisevään työhön ja nuorierityisiin väkivaltatyön tukipalveluihin, joita kansalaisjärjestöt toteuttavat. Ennaltaehkäisyn ja oikea-aikaisen puuttumisen näkökulmasta seurustelusuhteet ovat tärkeä kohta puuttua lähisuhdeväkivaltaan. Tarvitsemme viestiä nuorille seurusteluväkivallan lopettamiseksi: Nuoret haluavat tietoa ja heidät tulee ottaa osallisiksi väkivallattoman yhteiskunnan rakentamiseen. Ei jätetä nuoria yksin opettelemaan parisuhteita ympäriltä ja yhteiskunnasta tulevien mallien kanssa.

Nuorten kanssa tehtävä työ painottuu järjestöissä heidän kokemustensa näkyväksi tekemiseen ja oikeuteen saada apua väkivaltaan. Nuorille tarjotaan ohjausta ja keskusteluapua sekä mahdollisuutta osallistua vertaisryhmiin. Yhdistystemme väkivaltatyössä huomioidaan nuoren yksilölliset tarpeet ja tuetaan hänen toimijuuttaan sekä osallisuuttaan.

5. Työ hyvinvointialueilla

- Väkivallan puheeksi ottaminen, tunnistaminen ja ohjaaminen avun äärelle käsittelemään väkivaltakokemusta on hyvinvointialueen tehtävä, mutta se ei vielä ole varsinaista väkivaltatyötä.
- Osaamista puheeksi ottoon ja tunnistamiseen on vahvistettava.
- Ohjausta väkivaltatyön avopalveluihin on tehostettava.
- Palveluketju hyvinvointialueiden ja järjestöjen tekemän väkivaltatyön kesken selkeämmäksi.

- Hyvinvointialueiden väkivaltatyönkoordinaattoreiden tehtävä on resursoitava, jotta he pystyvät vahvistamaan väkivaltatyön toimijoiden yhteistyötä omalla alueellaan sekä tukemaan järjestöjen työtä ja yhteistyötä apua tarvitsevien eduksi.

Hyvinvointialueilla tehtävä työ väkivallan puheeksi oton, tunnistamisen ja avun äärelle ohjaamisen osalta on keskeinen osa palvelujärjestelmää, mutta se ei vielä muodosta varsinaista lähisuhdeväkivaltatyötä. Väkivallan tunnistaminen ja puheeksi otto edellyttävät vahvaa osaamista, jota on systemaattisesti vahvistettava kaikilla palvelusektoreilla.

Jotta väkivaltaa kokeneet henkilöt pääsevät asianmukaisen tuen ja hoidon piiriin, on ohjausta lähisuhdeväkivaltatyön avopalveluihin tehostettava. Tämä edellyttää selkeitä toimintamalleja, yhteistyötä erikoistuneiden palveluiden kanssa sekä ymmärrystä siitä, että väkivaltatyö vaatii erityisosaamista ja pitkäjänteistä tukea. Hyvinvointialueiden rooli on keskeinen väkivallan katkaisemisessa ja uhrien turvallisuuden edistämisessä.

ETKL:n väkivaltatyön avopalvelut toimivat tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueiden muiden palveluiden kanssa. Palveluista tiedotetaan säännöllisesti, ja yhteistyötä tehdään. Parhaimmillaan yhdistysten ja hyvinvointialueiden työntekijät tuntevat toistensa työn ja ohjaavat asiakkaita sopiviin palveluihin. Palveluita tarjotaan myös etäyhteyksin, ja työskentely pyritään aloittamaan mahdollisimman pian avuntarpeen ilmetessä.

6. Väkivaltatyö turvakodeissa

- Turvakotipaikkojen kattavuus Suomessa ei ole vielä hyvällä tasolla.
- Perhepaikkojen määrän kasvattaminen on tarpeen.
- Lapset ja nuoret väliinputoajina.

Turvakotityön osalta on tärkeää tunnistaa, että turvakotipaikkojen kattavuus Suomessa ei vielä vastaa tarvetta, mikä heikentää väkivaltaa kokeneiden mahdollisuuksia saada kiireellistä ja turvallista suojaa. Erityisesti perhepaikkojen määrää on kasvatettava, jotta voidaan vastata lapsiperheiden erityisiin tarpeisiin ja varmistaa, että jokaisella väkivaltaa kokeneella on mahdollisuus päästä avun piiriin tilanteen vaatimalla kiireellisyydellä ja laadulla. Tästä syystä ETKL kiittää turvakotirahoitukseen panostamisesta turvakotitoiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Turvakotitoiminnassa tulee lisäksi huomioida erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien pääsy oikeanlaisiin palveluihin mm. päihteidenkäyttäjät, romanit, vammaiset sekä pitkittänyt väkivaltaa ja vainoa kokevat (perhesurma riski). Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat myös lapset ja nuoret. Tällä hetkellä useita satoja lapsia vuodessa ei mahdu ensisijaiseen turvakotiin, jonne heidän toinen vanhempi on pyrkinyt. Iso osa perheväkivaltaa kokeneista tai todistaneista nuorista ei tule vanhempansa kanssa turvakotiin, jolloin nuoret jäävät mahdollisesti kaiken avun ulkopuolelle. Fyysisiä turvakotipaikkoja tarvitaan kohdennetusti vakaviin ja pitkäkestoisen väkivallan tilanteisiin sekä päihteitä aktiivisesti käyttäville naisille. Nämä paikat voisivat olla YT-alueilla ja erityisen vaativien tilanteiden turvakoteihin voisi päästä perusmuotoisen turvakotijakson ja siellä tehtävän riskinarvioinnin jälkeen.

Turvakodin jälkeinen kotiutuminen on tunnistettu tiiviimpää tukea vaativaksi vaiheeksi. Silloin uhrin tulisi saada tiiviimmin apua väkivallasta irtaantumisen varmistamiseen sekä kokemuksista selviämiseen.

7. Rakenteellinen tuki järjestöjen tekemälle lähisuhde- ja väkivaltatyölle

- Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on piilorikollisuutta, jonka torjunta kannattaa.
- Väkivaltatyötä tehdään eri tasoilla (ennaltaehkäisystä vakaviin väkivaltatilanteisiin ja perhesurmiin saakka) järjestötyönä ja kaikille tasoille tarvitaan tueksi yhteistyötä ja rahoitusta sekä visio sisällön kehittämisestä ja taloudellisesta raamista, joka huomioi erityisesti järjestöt toimijana.
- Väkivaltatyön koordinaatiota tarvitaan esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitossa, jossa huolehditaan, että käytännöt eri yhdistyksissä ovat yhdenmukaisia ympäri Suomen ja apua tarvitsevat saavat laadukasta, kehittyvää sekä tarpeisiin vastaavaa apua. Käytännön työntekijät saavat koordinaation ansiosta koulutusta, vertaistukea, pääsevät kehittämään työtä ja tieto välittyy käytännöstä ja käytännölle sekä päätöksentekoa varten.
- Digitaaliset palvelut ovat osa perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyötä ja niihin panostaminen mahdollistaa avun antamisen avun tarvitsijan ja tarjoajan paikasta riippumatta. Tätä panostusta tarvitaan.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on piilorikollisuutta, jonka suorat taloudelliset kustannukset ovat mittavat. Väkivallan inhimilliset vaikutukset ovat pitkäaikaisia ja ylisukupolvisia, ellei niihin puututa. Kustannus- ja haittavaikutukset ovat selvät, joten perusteet työlle ovat kiistattomat.

Rakenteellisena tukena on huolehdittava niistä puitteista ja edellytyksistä, jotka mahdollistavat laadukkaan väkivaltatyön. Tähän kuuluvat palveluiden saavutettavuus, henkilöstön osaaminen ja koulutus, toimitilojen turvallisuus ja asiakasystävällisyys, yhteistyörakenteet sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Työntekijöillä on oltava ajantasainen koulutus ja mahdollisuus työnohjaukseen sekä työhyvinvoinnin tukemiseen. Palveluista on tiedotettava alueella säännöllisesti ja yhteistyö alueen muiden toimijoiden kanssa tulee olla jatkuvaa. Asiakastyön dokumentointi, tilastointi ja auditointi tukevat toiminnan kehittämistä ja vaikuttavuuden arviointia ja niihin tulee myös olla mahdollisuus.

Kansalaisjärjestöjen väkivaltatyön avopalveluiden rahoitus tulee turvata ja mahdollistaa yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa. On tunnistettava, että kansalaisjärjestöjen väkivaltatyön avopalveluissa on erityisasiantuntemusta, matalan kynnyksen apua, pidempikestoista tukea, vertais- ja kokemusasiantuntijatoimintaa. Lähisuhdeväkivaltatyön kaikkia tasoja toteutetaan kansalaisjärjestöjen työnä ja tämä tulee mahdollistaa jatkossakin rahoituksella ja yhteistyöllä: 1) väkivallan ennaltaehkäisy 2) matalan kynnyksen tuki 3) erityiset palvelut (erityiskysymykset ja ohjelmat) ja 4) vaativat palvelut (pitkäkestoisen ja vakavan väkivallan tilanteet mm. vaino).

Istanbulin sopimus edellyttää, että uhreille on tarjolla lyhyt- ja pitkäaikaisia erityistukipalveluja, jotka jakautuvat alueelliselta kannalta asianmukaisesti (22 artikla). Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä sitä, että lyhytaikaiseksi ympärivuorokautiseksi kriisiavuksi tarkoitettujen turvakotien lisäksi Suomessa turvataan riittävät resurssit väkivallan uhreille, lapsille ja tekijöille suunnattuihin neuvonta- ja tukipalveluihin, joista apua saa nopeasti, mutta myös riittävän pitkään. Turvakotien antama kriisiapu ei yksin riitä väkivallasta toipumiseen ja siitä selviytymiseen.

Väkivallasta selviytyminen ja sen aiheuttamasta traumasta toipuminen vaatii aikaa. ETKL:ssä tarjotaan väkivaltatyön avopalveluja 23 jäsenyhdistyksessä eri puolella Suomea sekä valtakunnallisen chatin kautta. Niiden kautta apua saaneiden määrä on viime vuosina kasvanut merkittävästi ja on hyvä huomata, että niiden asiakasmäärä on vuositasolla suurempi kuin koko Suomen turvakodeissa apua saaneiden määrä. Järjestöt tuottavat tällä hetkellä suurimman osan väkivaltatyön avopalveluista, ja suurin osa näistä rahoitetaan nyt STEA:n, kautta saatavalla valtionavustuksella. STM:n hallinnonalan budjetissa on edelleen suuri vähennys STEA-avustuksiin jo viime vuonna tehtyjen jättimäisten leikkauksien lisäksi (momentti 33.90.50). Tämä vaikeuttaa merkittävästi järjestöissä tehtävää työtä ja saattaa kohdistua myös väkivaltatyön avopalveluihin.

Budjettimomentin (33.90.50) sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen esitetään vähennystä 37 M€:sta 21 M€:aan eli 43 prosenttia. Tämä poikkeaa oleellisesti muiden euromäärältäänkin suurempien toimintaluokkien 0-18 prosentin vähennyksistä. (Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen -6 %, Terveiden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen -18 %, Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen +1%). Esitys poikkeaa myös STM:n esityksestä, eikä perusteita siihen, miksi vähennykset kohdistetaan kriisiauttamiseen, ole avattu. Vaikka summa kokonaisuudessaan on pieni, ETKL pyytää valiokuntaa kiinnittämään huomiota siihen, että sen vaikutukset ovat isot vauva- ja lapsiperheille Suomessa. *Esitämme määrärahojen lisäämistä budjettimomentille (33.90.50) tai kohdentamista ja varmistamista sen sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen.*

Kriisiauttaminen on osa Suomen sisäisen turvallisuuden ja kokonaisturvallisuuden ylläpitämistä ja edistämistä. Väkivaltaa kohdanneiden auttaminen ei ole vain yksilön hyvinvoinnin kysymys, vaan se vahvistaa koko yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta ja kokonaisturvallisuutta. Kun uhreja tuetaan, ehkäistään väkivallan uusiutumista, ylläpidetään luottamusta yhteiskuntaan ja rakennetaan resilienttiä yhteiskuntaa.

Mikäli lähisuhdeväkivallan vastaisen työn STEA-rahoitus lopetettaisiin ja työn odotettaisiin siirtyvän hyvinvointialueiden vastuulle, merkitsisi se sitä, että järjestöjen nykyisiltä väkivaltatyön avopalveluilta, jotka siis ovat valtaosa Suomen väkivaltatyön avopalveluista, katoaisi rahoituspohja kokonaan. Tässä taloudellisessa tilanteessa on erittäin epätodennäköistä, että työ jatkuisi muuten. Ensi- ja turvakotien liiton ja jäsenyhdistysten STEAlta vuodelle 2025 saama avustus lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden kanssa tehtävään työhön on 5,6 M€. Rahoituspohjan mureneminen merkitsisi myös sitä, että järjestöissä oleva laaja ja monipuolinen erityisosaaminen katoaisi. Vastaavaa osaamista hyvinvointialueilla ei ole. Vaikka julkinen valta, viime kädessä Istanbulin sopimuksen ratifioinut Suomen valtio, on vastuussa väkivaltatilanteiden vakavasti ottamisesta ja avun saamisen varmistamisesta, määrittelee Istanbulin sopimus nimenomaisesti yhdeksi tavoitteekseen tukea järjestöjä ja lainvalvontaviranomaisia sekä auttaa niitä toimimaan tehokkaassa yhteistyössä (1 artikla). Omassa artiklassaan (9) edellytetään valtiota tunnustamaan, kannustamaan ja tukemaan kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työtä ja vakiinnuttamaan tehokas yhteistyö näiden kanssa. ETKL muistuttaa, että ratifioitu sopimus on valtiota velvoittava.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää hyvänä Oikeusministeriön hallinnonalan rikoksen uhrien auttamiseen tarkoitettuja avustuksia esim. Ihmisoikeusliitto ry:lle, Rikosuhripäivystyksen toiminnalle ja Naisten linja ry:lle. ETKL huomioi, että OM:n hallinnonalalla on kirjattu Rikosuhripäivystyksen toimintaan 150 000 euron vähennys. Todellinen tarve Rikosuhripäivystyksen julkisen palveluvelvoitteen mukaisen toiminnan toteuttamiseksi on 265 000 euron lisäys vuoden 2025 tasoon. On tärkeää, että tämä kompensoidaan budjettiin kirjatusta rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen vahvistamiseen tarkoitetusta 700 000 euron lisäyksestä. Myös Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun säilyttäminen edellyttää oikeusministeriöltä 250 000–300 000 euron vuosittaista avustusta STEA-rahoituksen lisäksi olettaen, että STEA-rahoitusta ei leikata.

ETKL pitää hyvänä myös sitä, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanon yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutuksen arvioinnista vastaavalle Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu viimevuotiseen tapaan 150 000 euroa.

Lopuksi

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa on kartoitettava systemaattisesti ja se on aina otettava vakavasti. Riskinarviointi, väkivallan kokijan ja lasten turvallisuuden tukeminen, seurausten hoitaminen ja tukipalvelut väkivaltaa käyttävälle sekä väkivallan ennaltaehkäisy on nostettava tärkeiksi tehtäviksi ja niille on osoitettava tukea ja resursseja. Tähän tarvitaan poliittista ohjausta sekä rahoitusta, joka ei valtion budjetissa ilmiön vakavuuden vaatimalla tavalla näy.

Helsingissä 20.10.2025

Oona Ylönen
pääsihteeri
Ensi- ja turvakotien liitto ry

Tiina Muukkonen
kehittämispäällikkö
Ensi- ja turvakotien liitto ry